

fecto Deum movet ad uberiora beneficia ei concedenda, pro quo Sacerdos offerens sacrificium, Deum ipsum nominatim rogat. Rem omnem explicat diligenter D. Thomas in 4 dist. 45 art. 4 quæstiunc. 1 et 2. Hinc triplex Missæ fructus distinguitur, *Generalis*, *Specialis*, *Specialissimus*. *Generalis* ad totam Ecclesiam pertinet, *specialis* ad eum, pro quo nominatim sacrificium offertur, *specialissimo* solus Sacerdos fruitur, præterea nemo. Qui specialem sacrificii oblationem respuunt, ii ne probandas quidem putant speciales preces, quæ pro aliquo funduntur. Sed alia est doctrina S. Cypriani, qui se pluries his precibus commendavit, alia ceterorum Patrum, alia Concilii Constantiensis, quod damnavit 19 articulum Wicleffi, agentis, quod *speciales orationes applicate uni Personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales, ceterisque paribus*: t. 16. Concil., col. 756. collect. Labbæi ed. Venet.

66. Et quamquam Missæ, quæ pro uno nominatim celebrantur, universam quoque Ecclesiam attingant, tamen Sacerdos pro eo speciatim offerre sacrificium debet, à quo eleemosynam accepit, nec licet Missam unam celebrare, ac pro pluribus stipendium accipere. Nam suam adstringunt fidem Sacerdotes, ut pro uno rem divinam agant; ac præterea cavendum est, ne quis divinum illud opus in quæstum vertat, si pro pluribus stipendiis Missam unam celebrare liceret (1). Hinc qui propter beneficium, aut capellaniam, qua fruitur, tenetur onere celebranda Missæ, non potest pro eadem Missa eleemosynam accipere (2).

(1) Confer propositiones damnatas ab Alexandro VII. n. 8, 9, 10, in Bullar. t. 6 par. 6 const. 520 pág. 85, et Benedictum XIV. const. Demandatum 87 §. 10 p. 178 t. 1. ejus Bullar.

(2) Vide Decreta Urbani VIII. in Bullar. const. 152. p. 535. t. 5. part. 5. præsertim ad 4. dubium p. 510., et Innocentium XII. in const. Nuper 155. p. 464. t. 9. Bullar. ult. ed. Consule etiam Benedictum XIV. in Instit. Eccles. 56, 56, 92., et de Synod. dioces. l. 5 c. 9; et Gagliardum in Instit. canonic. l. 2 t. 7 n. 56 et seq.: ubi de his omnibus, quæ pertinent ad missarum eleemosynas, late disputatur.

SECTIO IV.

De Pœnitentia.

67. EFFECTUS, ET NECESSITAS SACRAMENTI PŒNITENTIÆ.—68. EJUS QUASI MATERIA.—69. CONFESSIO PECCATORUM.—70. QUALIS CONFESSIO ESSE DEBEAT?—71. SATISFACTIO, SEU PŒNITENTIA.—72. EA VEL PUBLICA, VEL PRIVATA.—73. ANTIQUI PŒNITENTIUM GRADUS, SEU STATIONES.—74. PLENTES, ET AUDIENTES.—75. SUBTRACTI, ET CONSISTENTES.—76. STATIONUM PŒNITENTIÆ TEMPORA.—77. PŒNITENTIUM VITA.—78. PŒNITENTIUM RESTITUENDORUM TEMPUS.—79. VETUSTI SOLEMNIS PŒNITENTIÆ GRADUS ANTIQUATI.—80. ABSOLUTIO QUANDO DANDA?—81. FORMA SACRAMENTI PŒNITENTIÆ.—82. MINISTER HUIUS SACRAMENTI.—83. IN MINISTRO REQUIRITUR POTESTAS ORDINIS, ET JURISDICTIONIS.—84. UNDE SUMITUR POTESTAS JURISDICTIONIS?—85. CASUS EPISCOPO RESERVATI.—86. CASUS RESERVATI SUMMO PONTIFICI.—87. OMNIA CRIMINA ECCLESIE POTESTATI SUBJECTA.

67.

DEI gratiam baptismo quæsitam, ac postea nostris criminibus amissam, per sacramentum Pœnitentiæ recuperamus. Itaque quantum ad æternam salutem necessarius est baptismus nondum regeneratis, tantum est necessaria Pœnitentia iis qui post baptismum criminis rei facti sunt (1); et recte hoc sacramentum *secunda post naufragium tabula* appellatur (2); quoniam in eo spes est posita, ac salus eorum, qui se contagione scelerum contaminarunt. Dicitur etiam hoc sacramentum *reconciliato*, et *absolutio*, et *confessio*, et *manuum impositio reconciliatoria* (3), à Græcis autem *Exomologesis* (4) nuncupatur. Definitur à Theologis: «sacramentum, quo lapsis post baptismum, contritis, confessis, ac satisfacere proponentibus, absolutio à peccatis tribuitur.»

(1) Concilium Trident. sess. 14 c. 2 de Sacram. pœn.

(2) S. Hieronymus, Ep. 34 ad Pammach. n. 6 col. 524 t. 1 opp. ed. Veron.

(3) Concilium Arausicanum I. can. 3 apud Labbæum t. 4 col. 702 ed. Ven. Sed in Concilio Chartaginensi IV. can. 76 col. 1443 t. 2. apud eundem Labbæum dicitur simpliciter manuum impositio.

(4) Exomologesis vocabulum et confessionem, et criminum pœnitentiam significat, quod late ostendunt Fratres Ballerini not. 40 in S. Zenonem lib. 2 tract. 14 p. 197 t. 1 ed. August. Vindel. 1758.

68. Hujus sacramenti quasi materia sunt actus Pœnitentis: Contritio, Confessio, Satisfactio (1). Qui actus omnes in Pœni-

tente sunt necessarii, ut integrum sit sacramentum, atque ut ipse plenam, perfectamque suorum criminum veniam consequatur, et ideo pœnitentiæ partes dicuntur. Contritio est *animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero* (2); eaque duplex est, altera *charitate perfecta*, quæ cum sacramenti voto conjuncta, *hominem Deo reconciliat, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur*: altera *imperfecta, quæ alitro dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehenna, et pœnarum metu communiter concipitur*: eaque, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, peccatorem ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit (3).

(1) Eugenius IV, in Decreto Concilii Florent. col. 440 t. 9. collect. concilior. Harduini. Conc. Tridentinum sess. 14 c. 5 de Sacram. Pœnit., Catechismus Romanus par. 2 c. 5 §. 15.— Syn. Pennafid. an. 1502, cap. 4.

(2) Concilium Tridentinum l. c. c. 4.

(3) Concilium Tridentinum ibid.

63. Confessio est peccatorum accusatio, eo suscepta, ut virtute clavium veniam impetremus. Accusatio inquam, quoniam nostra scelera non ita commemoranda sunt, quasi otiosis auditoribus rem gestam narrarem, sed accusatorio animo ita sunt enumeranda, ut ea etiam in nobis vindicare cupiamus (1). Omnibus post baptismum lapsis integra peccatorum confessio jure Divino necessaria est: quoniam Christus Dominus, ad cœlos migraturus, Sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tamquam pœnitentes, et iudices, ad quos omnia Christianorum mortalia crimina deferantur, ut pro clavium potestate, remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam proferant. Quod iudicium ferri, et justa, que facinori debetur, pœna imponi non potest, nisi omnia singulatim, ac perspicue crimina aperiantur (2).

(1) Consule Catechismus Romanum par. 2. c. 5 §. 58.

(2) Concilium Tridentinum sess. 14 de Sacram. pœnit. c. 5.

70. Itaque omnia mortalia peccata, quæ post omnes excusatas animi latebras, diligenter cogitanti occurrunt, Sacerdoti aperire oportet, ac præterea patefaciendæ sunt *circumstantiæ, quæ speciem peccati mutant* (1). Cuncta hæc apud solius Sacerdotis aures secreto deponuntur (2). Publicæ confessionis multa extant in antiquis monumentis exempla; eaque justas habere causas, quas laudant Tridentini Patres, sed nulla unquam Ecclesiæ lege

publicæ confessionis necessitas imposita est (3). Olim sedentes peccata confitebantur (4), qui nunc etiam mos Græcorum est (5); hodie Latini genua flectunt: quam consuetudinem à Mo-nachis, ut videtur, arreptam sæculo XIII, usurpare cœperunt (6).

(1) Confer Concilium Tridentinum l. c.

(2) De sacramentali confessione, quæ apud Sacerdotis aures absolvitur, quamque semper agnovit, ac probavit Ecclesia, late inter ceteros agit Jueninius de Sacram. diss. 6 qu. 5 art. 2, collectis unoquoque sæculo Patrum testimoniis, aliisque ecclesiasticis monumentis, unde intelligitur, illam semper fuisse, quæ nunc est, ea de re Ecclesiæ sententiam. Quare, ut recte monet Julius Laurentius Selvagijs Antiquit. christian. l. 5 c. 42 §. 42, *risu potius, quam solida consulatione excipiendum est commentum eorum, qui contendunt, Innocentium III auricularem confessionem excogitasse, vetustati prorsus inauditam*. Ac multi quidem adversus catholicam de auriculari confessione doctrinam sunt, semperque fuerunt impetus, et conatus hæreticorum, qui nullo prorsus modo peccandi licentiam coerceri vellent. Ut mittam Valdenses, Albigenes, Wicleffianos in Calvinianis reddivos, Joannes Dallæus, Calvinianus Minister, libros quatuor contra auricularem confessionem in lucem edidit. Sed ejus, ac ceterorum hæreticorum deliramenta late refutavit Natalis Alexander Hist. Eccles. sæc. 15 et 14 tot. diss. 14 p. 501 et seq. t. 8 ed. Ven. cit.; ejusdemque etiam Dallæi ratiunculis, atque commentis satisfacit peculiari tractatu, et responsione Dionysius Sanmarthianus, Monachus à Congregatione S. Mauri. Videndi etiam sunt, Emmanuel Schelestratus de concil. Antioch. tot. c. 9 à p. 251 usque ad 507, Mabillonius Præfat. ad sæc. 5 Benedictin. n. 80 seq. p. 58 t. 5 ed. Ven. an. 1754, Jueninius de Sacram. qu. 5 diss. 6 art. 2 c. 1, Drouvenius de Re sacram. l. 6 qu. 5 c. 1, Tournelys Prælect. theolog. de Sacram. pœnitent. qu. 6 art. 2, Selvagijs cit. c. 42. per tot. aliique complures, qui catholicum dogma de auriculari confessione latissime ostendunt. Dallæi, ac ceterorum hæreticorum errores novissime renovavit Eybelyus libello edito Vindobonæ an. 1784, cujus titulus latine reditus est: *Quid continent documenta antiquitatis Christianæ de auriculari confessione?* quo quidem libello totus Eybelli labor, et totum ingenium est in recoquenda crambæ toties recocta, atque in alienis erroribus describendis. Deterrimum, et dignum homine hæretico librum merito damnavit sapientissimus, idemque optimus Pontifex PIUS VI, Apostolicis literis *Mediatore Dei* datis die 11 Novembris 1784. Illud non omitam, etiam hostes sacramentalis confessionis experiendo discere, ac fateri debuisse, quam utilis, quamque necessaria ea sit non tantum ad salutem animarum, sed etiam pro communi Reipublicæ bono ad vitia comprimenda, virtutesque inducendas. Hinc, uti narrat Sotus, oculatus testis, in 4 dist. 18 qu. 4 art. 1, cum propter abrogatam à Lutero sacramentalem confessionem, virgines Deo dicatæ ex monasteriis creptæ, furta, raptus, adulteria, aliaque multa, eaque gravissima mala erupissent, Norimbergensis Civitas Carolum V. Imperatorem publica supplicatione exoravit, ut ibi sacramentalis confessio restitueretur, quoniam tot, ac tantorum scelerum copia nonnisi; ex ejus abrogatione processerat.

(3) Confer S. Leonem M. Ep. 140 opp. t. 2 p. 492 ed. Rom. 1755, et Concilium Tridentinum l. c.

(4) Consule Martenium de Antiq. Eccles. rit. l. 1 c. 6 art. 5 §. 5 p. 265 t. 1 cit. ed. Ven.

(5) Vide Leonem Allatum de Consens. Eccl. Occid. et Orient. l. 3 c. 9 n. 6.

(6) Vide Martenium l. c.

71. Satisfactio est pœna, quæ pœnitenti arbitrio Sacerdotis imponitur. Per sacramentalem absolutionem remittitur quidem culpa, removenturque pœnæ in inferis constitutæ; sed tamen sæpe remanent peccatorum reliquiæ, et quæ criminibus debetur, pœna certo tempore definita (1). Nam omnis æqui ratio postulat, ut pro illatis Deo injuriis aliquid persolvamus; et consentanea est Divinæ clementiæ compensatio, quam ipse postulat, ut ea sit quasi frenum, quo diligentius contineamur in officio, atque à criminibus, pravaque consuetudine abstrahamur (2). Itaque necessaria est satisfactio, per quam eluatur quidquid sordium propter peccati maculam in anima resedit, ac solvamur pœnis temporariis, quibus tenebamur (3).

(1) Concilium Tridentinum sess. 14 de Sacram. pœnit. can. 12, 15, 14, 15, Catechismus Romanus par. 2 c. 5 §. 65.

(2) Concilium Tridentinum sess. 14 c. 8 de Sacram. pœnit., Catechismus Romanus l. c. §. 62 et 65.

(3) Catechismus Romanus l. c. §. 64.

72. Hæc satisfactio passim dicitur pœnitentia, eaque vel publica est, quæ publice, et coram Ecclesia, vel privata, quæ clam, et privatim absolvitur. Mortalia peccata palam admissa publica pœnitentia expianda esse, constans semper Ecclesiæ doctrina fuit, ut ita publicæ offensioni satisfiat (1). Sed et publica pro gravioribus criminibus, licet occultis, pœnitentia frequens olim erat (2); quin etiam felicissimis illis Ecclesiæ temporibus multi erant, qui sceleris puri, publicam pœnitentiam sponte suscipiebant.

(1) Apostolus I ad Timoth. V. 20: Concilium Tridentinum sess. 24 de Reform. c. 8.

(2) Frequentissimam olim fuisse publicam occultorum, eorumque graviorum criminum, pœnitentiam, inter omnes constat; verum magna inter eruditos disputatio est, num hujus, pro occultis criminibus, publicæ pœnitentiæ necessitas aliqua unquam Ecclesiæ lege imposita fuerit. Joannes Morinus, de Pœnit. l. 5 c. 8, Natalis Alexander Hist. Eccl. sæc. 3 diss. 6 p. 54 t. 4 ed. Ven. 1774, aliique complures, Ecclesiæ lege sancitum putant, ut rei graviorum criminum, qualia erant idolatria, homicidium, adulterium, aliaque his affinia, licet ea essent occulta, publicam pœnitentiam agere cogentur. Contra vero Bellarminus in Controv. de Pœnit. l. 3 c. 14 opp. t. 5 p. 561 ed.

Ven. 1721, Sirmondus Hist. pœnit. pub. c. 2 et 3 opp. t. 4 p. 482 et seq. ed. Paris. 1696, Jacobus Petitus ad Theodor. Cantaurien. pœnit. t. 2 ad calcem p. 61 et seq., Constantinus Roncaglia in Not. ad Natal. Alexandr. l. c. p. 69, atque alii bene multi, nullam fuisse putant Ecclesiæ legem, qua propter occulta crimina, licet gravissima, publica pœnitentia imponeretur. Longum esset in hac quæstione immorari; confer tamen Tournelyum Prælect. theolog. de Sacram. Pœnit. q. 3 art. 5, et Robertum Salam in Not. ad Card. Bonam Rer. litur. l. 1 c. 17 §. 6 not. 4 p. 380 et seq. t. 1 ed. Taurin. 1747, qui de ea multis disputant.

73. Publica pœnitentia nullis certis definitis spatiis, atque solemnibus initio peracta est, eaque tota erat posita in ejectione ab ecclesia, laboriosisque operibus, quæ rei criminum suscipere cogebantur (1). Sed post schisma Novatianum, quod medio fere tertio sæculo erupit, certa, atque solemnia agendæ pœnitentiæ spatia sunt constituta: ut ita vel externis ritibus Ecclesia occurreret Novatianis, qui dimittendi graviora peccata post baptismum admissa, in Ecclesia potestatem esse negabant (2). Omnis hæc solemnitas, atque omnes hi ritus consistebant in certis gradibus, sive stationibus, quæ quatuor numero erant. *fletus, auditio, substratio, consistentia* (3).

(1) Consule Martenium l. indic. art. 4 §. 1 p. 266. Sane ab Ecclesiæ primordiis usque ad ætatem Montani, et vero etiam Tertulliani, nullum fuisse solennæ tempus agendæ pœnitentiæ constitutum, patet ex silentio Tertulliani, qui nusquam ejus rei meminit, quamquam *de pœnitentia* egerit, itemque ex silentio eorum, qui ante Tertullianum floruerunt. Idem jus fuisse à Montano ad Novatianum, eorum, qui per ea tempora scripserunt, ac præsertim Cypriani silentium ostendit. Quin etiam constat ex eorum temporum monumentis, rem hanc totam Episcopi arbitrio gestam fuisse; licet post Montanum diuturniores, quam antea, pœnæ dari consueverint, quæ omnia late persequitur Jueninius de Sacram. diss. 6 c. 4 art. 1 §. 1 et 2.

(2) Confer Card. Bonam Rer. liturgic. l. 1 c. 17 §. 3, ibique Salam in Not. p. 565 t. 1 ed. Taurin. 1847, Morinum de Pœnitent. l. 4 c. 1 n. 3, Albaspinarum Obser. l. 2 c. 22 p. 411 ed. Neap. 1770.

(3) Quatuor hos pœnitentiæ gradus, ut observat Natalis Alexander Hist. Eccles. sæc. 5 diss. 8 t. 4 p. 77 ed. Ven. 1776, primus singillatim, ac distincte S. Gregorius Neocæsariensis, cognomento Thaumaturgus, can. ult. epistolæ canonicæ memoravit. Negat Morinus hunc canonem revera Gregorii esse; sed eum refellit Natalis Alexander l. c. Eorundem graduum mentio est apud S. Basilium Ep. 499 canon. ad Amphiloeh. 2 can. 22 et Ep. 217 canonic. 3 can. 56 et seq. 64, 75, 77, 80, 81, 83, opp. t. 5 p. 295 et 526 et seq. ed. Maurin. Paris. 1750, Concilium Ancyranum can. 6, 16, 17, t. 1 collect. Harduini col. 275 et 277, et Trullanum can. 87 col. 1691 t. 5. Apud Latinos jam inde à IV. sæculo Pœnitentium divisiones fuisse, ostendunt Ecclesiæ per ea tempora ædificatæ, ac præsertim antiquissima Basilica S. Clementis, de qua videndi Joannes Ciampinius Vet. monument. Mus. p. 4, et Philippus Rondininus, qui de ea peculiarem librum edidit. Hos etiam pœnitentium gradus, et ordines in vetustis Urbis Basilicis extitisse, Ciampinius

ostendit l. 5. Consule Morinum, Albaspinæum, Martenium locis indicatis, itemque Christianum Lupum in Schol. ad can. 11 concil. Nicæni opp. t. 1 p. 254 ed. Ven. 1724, et ceteros recentiores sacrorum rituum scriptores, qui singulos Pœnitentium gradus accurate describunt.

74. Primo gradu erant *stentes*; qui scilicet extra Ecclesiam in porticu commorabantur, ac lugubri induti veste, sparsisque crinibus, et cinere, ac cilicio sordidati, peccata sua publice confitebantur, et stentes, sæpeque etiam ad pedes provoluti, fideles, qui Ecclesiam ingrediebantur, rogabant, ut sibi à Deo, atque Episcopo pœnitentiæ locum impetrarent (1). Hi potius candidati pœnitentiæ quam veri pœnitentes erant. Proximum tenebant locum *audientes*, qui scilicet Ecclesiæ narthecem ingressi, Divinam Scripturam, sacrasque conciones audiebant, quibus finitis, cum reliquis audientibus, sive ethnicis, sive catechumenis, ab Ecclesia exire jubebantur (2). Erat hic gradus et beneficii, et opprobrii loco, beneficii, inquam, quoniam ita pœnitentia digni habebantur, opprobrii autem, quod iterum mittebantur ad audienda fidei rudimenta, quæ, quod graviter peccassent, vix didicisse videbantur.

(1) Vide Cyprianum de Lapsis p. 477 cit. ed. Paris, et epistolam Cleri Romani ad Cyprianum Ep. 51 p. 45, ubi stentium status graphice describitur. Ambrosium de Pœnit. l. 1 c. 16 opp. col. 525 et de Laps. Virgin. e. 8 col. 592 t. 5, Concilium Agathense can. 45 t. 2 col. 999, Barchinonense l. can. 6 col. 1454 t. 2, Toletanum III. can. 42 col. 481 t. 3 collect. Harduini. Apud Basilium Ep. 217 ad Amphilochium can. 56 opp. t. 5 p. 526 ed. Paris. de voluntario homicida, quem inter stentes per triennium esse jubet, habentur hæc: *quatuor annis destere, stans extra fores domus orationis*; hæc autem can. 75 p. 528 de incesto, qui sororem vitæ vix: *triennio desceat, stans ad fores domus orationis*. Antiqua monumenta Ecclesiastica memorant etiam *Hyemantes*, qui *Fletibus* inferiores erant, quoniam extra tectum Ecclesiæ pulsati, sub dio pœnitentiam agere cogebantur. Præsertim Ancyra Synodus can. 17 apud Labbæum t. 1 col. 149, Gentiano Herveto interprete ed. Ven., eos qui *rationis experia animantia inierunt, et qui leprosi sunt, vel fuerunt*, jussit inter hyemantes orare. Verum hic gradus aut à *Fletu* non differebat, aut quidam putant, aut erat veluti extra ordinem gradus, in quo rei gravissimorum quorundam criminum versabantur; quoniam ordinarius pœnitentiæ cursus conficiebatur ex quatuor illis gradibus, quos recensimus. Erant autem inter Hyemantes majori excommunicatione percussi; ac plane ab Ecclesia præcisi, quo etiam in loco, procul scilicet à porticu, jussi sunt stare leprosi, ne ceteros inficerent, et qui cum brutis, aut contra naturam luxuriabantur, quos monstra, et furias appellabant. Confer Card. Bonam l. c. §. 5, ibique Salam Not. 2 p. 574 et 577 t. 1, Albaspinæum in Not. ad cit. can. 17 Ancyran. p. 205 ed. Neap. 1770, et Selvagium Antiqu. christ. l. 5 c. 11 §. 21 not. 27, à quibus de hyemantibus, deque leprosis, qui in hoc loco erant, late disseritur.

(2) Memorant *Audientes* S. Gregorius Thaumaturgus l. e., S. Basilus

cit. Ep. can. 57 p. 526, Concilium Nicænum can. 19. col. 466 t. 1 collect. Harduini. Similiter S. Gregorius Nyssenus in Ep. canon. ad Letojum Episc. Mitilenen. canon. 4 et 5 p. 951 et seq. t. 1 ed. Paris. 1615, hæc adversus homicidam voluntarium, post novem annos in fletu exactos, statuit: *tot annos in auditione permaneat, sola Doctorum, et Scripturarum auditione dignus habitus*.

75. In tertio gradu erant *substrati* seu *genuflectentes*, qui stabant intra Ecclesiæ ambitum, usque ad ambonem; ubi post ejectos *audientes*, in genua provoluti (1) manuum impositionem sub certis precibus accipiebant, inde etiam ab Ecclesia exibant; interrim vero jejuniis, precibus, durisque, et laboriosis operibus exercebantur (2). Quartus denique gradus erat *consistentium*, qui ita dicebantur, quod post ejectos catechumenos, ceterosque pœnitentes, cum fidelibus in Ecclesia consisterent, precesque funderent (3). Hi participis quidem erant precum, quæ fidelium dicebantur, sed non item corporis, et sanguinis Christi, neque eorum oblationes recipiebantur: quo factum est, ut quarta hæc pœnitentium statio interdum *segregatio*, et *separatio* diceretur.

(1) Illud quasi prætereuntes animadvertemus, non solum Pœnitentes Presbyteris, atque Episcopis præsertim advolvi solitos fuisse, sed et ceteros fideles id obsequii genus adversus illos à primis Ecclesiæ sæculis præstare consuevisse. Hinc illa orta est ethnicorum calumnia apud Minucium Felicem (Octavius p. 535 ed. laud.), Christianos *Antistitis, ac Sacerdotis, quasi parentis sui, adorare naturam*. Unde intelligitur, quam graviter desipiant, qui nostras adgeniculationes, seu genuflexiones ad Romani Pontificis, Christi Vicarii, pedes irrident; cum exploratissimum sit, hanc reverentiam ab antiquis Ecclesiæ sæculis etiam in Episcopos, et Sacerdotes semper adhibitam fuisse. Et Summo quidem Pontifici hoc semper obsequii genus Christianos exhibuisse, ejusque pedes osculari solitos fuisse, compertum est. In actis antiquissimis S. Susannæ Virginis, et martyris, quæ recitat Cardinalius Baronius ad an. 294 n. 19 p. 271 t. 3 ed. Luca, de Præpedigna, Claudii uxore, narratur, quod *audita viri tanta à Deo facta mutatione, repente ad Cajum Papam se contulit, ad pedesque concidens, eos ex more exosculata, æque se ad fidem recipi postulabat*. Cum autem id ex more factum dicatur, perspicuum est, ab ipsis Ecclesiæ primordiis fieri consuevisse; quod et paulo post confirmatur in iisdem actis, ubi de eodem Cajo Pontifice dicitur hæc: *ad cuius adventum qui erant congregati in domo Gabinii, in terram prostraverunt se omnes ex more*. Eadem etiam de Maximo occurrunt. Vetustus Ordo Romanus, qui Gelasio tribuitur, apud Mabillonium Ord. I. n. 11 Ord. II. n. 3 Ord. III. n. 10 p. 9, 45, et 56 ed. Paris. 1689, Diaconum inducit osculantem pedes Pontificis, antequam Evangelium legat. In vitis Romanorum Pontificum, quæ Anastasio tribuuntur, pluries mentio est obsequii, quo Imperatores Summo Pontificem exceperunt. Cum Joannes I. an. 525 Constantinopolim adiit, cuncti eum summo honore prosequuti sunt, sed præsertim *Justinus Augustus, dans honorem Deo, humiliavit se pronus, et adoravit Beatissimum Papam Joannem*. Vide Baronium ad an. 525 n. 6.

t. 9. p. 341. ed. Luc. 1744. Non multo post Agapetus simili honore exceptus fuit, quoniam piissimus Augustus Justinianus, gaudio repletus, humiliavit se S. Sedi Apostolicæ, et adoravit Sanctissimum Papam Agapitum. Etiam Justinianus II. ineunte VIII. sæculo, hoc ipsum obsequium præstitit adversus Constantinum Summum Pontificem: in die autem, qua se invicem viderunt, Augustus Christianissimus cum regno in capite sese prostravit; pedes osculans Pontificis, deinde in amplexum mutuum corruerunt. Anastasius Bibliothecarius in vitis Sum. Pontificum t. 1 sect. 83 p. 95 sect. 96 p. 102 et sect. 175 p. 160 ed. Rom. 1735. Mitto cetera quæ fusius, et uberius explicat Cajetanus Cennius diss. 6. inter ejus dissertationes Pistorii editas an. 1778 t. 1 p. 171 et seq. Vide etiam Thomassinum vet. et nov. Eccl. discip. par. 2 l. 3 c. 65, et Dominicum à SS. Trinitate Biblioth. Theolog. t. 5 par. 2 l. 4 sect. 11 c. 42.

(2) Vide Concilium Ancyranum can. 16 apud cit. Labbæum t. 1 col. 1491 ejusd. ed., ubi potissimum de substralis agitur. Erat substratorum statio intra Ecclesiæ ambitum à portis usque ad ambonem, videlicet parvum illud, atque altius ædificium, ex quo legebantur Epistolæ, et Evangelium, Dyptica recitabantur, atque ad populum conciones habebantur. Adhuc Romæ extant vetusti quidam ambones in Ecclesia S. Clementis, SS. Nerei, et Achillei, aliisque Ecclesiis, ac de his late scripserunt Du-Cangius in Not. ad Paulli Silentiarum descript. Templi S. Sophiæ n. 75 et seq. ac in glos. med. et inf. latin. verb. Ambo, Thiersius in diss. eccl. n. 2. Rondininus de Eccl. S. Clemen. p. 95.

(3) Concilium Nicænum can. 11 col. 528 t. 1 collect. Harduini hunc gradum vocat *communicare cum populo orationibus sine oblatione*, et can. 12 et 15 col. 530 *communione orationis* appellat. Concil. Ancyranum can. 4 et seq. col. 27 t. 1 collect. Harduini, utitur his formulis: *communicent sine oblatione; sola oratione communicent: communionem ad preces assequantur*. Quæ formulæ etiam apud plures Latinos Patres occurrunt. Consistentium in Ecclesia locum fuisse ab ambone usque ad altare, inter omnes constat; sed non ita exploratum est, num permixti cum fidelibus, nullo discrimine, an potius ab iis loco disjuncti fuerint. Verisimilius tamen est, eos fuisse sejunctos; nam secus ad cancellos sanctuarii accedere potuissent, à quibus non offerentes, et non communicantes arcebantur.

76. Certa erant stationum spatia pro singulis criminibus constituta; sed ea tamen pro gravitate delicti longiora, aut breviora erant (1); et vero rei gravissimorum quorundam criminum toto vitæ curriculo pœnitentiam agere cogebantur (2). Episcopus stata tempora pro vario pœnitentium studio contrahebat, aut producebat, arbitrato suo; et hoc quidem Episcopi arbitrium interdum tam late patebat, ut posset pœnitentes ex Auditione ad Consistentiam, omissa Substratione, traducere (3). Longius, ut plurimum, erat tempus substrationis, quoniam hæc statio ad eluendas animorum sordes proprie erat instituta, et interdum anno decimoquinto absolvebatur (4)

(1) Concilium Ancyranum can. 5 col. 275 t. 1 collect. Harduini, S. Ba-

silius ep. 217 ad Amphilocho. fere per tot. opp. t. 3 p. 524 et seq. ed. Paris. cit.

(2) Hujusmodi pœnitentiam Concilium Eliberitanum can. 5 col. 249. t. 1 collect. Harduini, constituit adversus eos, qui Flaminiis, sive ethnici Sacerdotis officium suscepissent; et can. 15 col. 251, adversus virgines consecratas, quæ se stupro contaminassent; Concilium Neocæsarense can. 2 col. 28 t. 1, adversus mulierem duobus fratribus nuptam; Arelatense I. can. 14 col. 265 t. 1, adversus eos, qui falso fratres accusaverunt; Ancyranum can. 16 col. 277, Valentinum in Gallia, can. 3 col. 790 eod. tit. 1, Herdense ean. 5 col. 1065 t. 2, adversus aliorum criminum reos. Confer Muratorium Antiquit. Italic. medii ævi t. 5 diss. 68.

(3) Concilium Nicænum can. 11 col. 528 t. 1 collect. Harduini.

(4) Concilium Ancyranum can. 16. loco mox laud.

77. Toto illo temporis cursu, quo Pœnitentes in iis stationibus versabantur, multa edere debebant dolentis animi significationes, seque etiam à multis, quæ ceteris licebant, abstinere. Et vero cinere aspersi, et operti cilicio (1), ac mares vel raso capite, vel tonsis capillis, mulieres autem aut sumpto pœnitentiæ velo, aut passis, tonsisve crinibus, pœnitentiam accipiebant (2). Præterea corpus jejuniis cruciabant, eleemosynas dabant pauperibus, iis etiam diebus, quibus ceteri fideles stantes orabant, flexis genibus preces fundebant, seque à balneis, conviviis, ipsoque matrimonii usu abstinebant. (3).

(1) Cilicium erat vestis aspera ex pilis animalium contexta, quæ totum corpus operiebat. Ambrosius de Laps. virgin. c. 8 n. 35 opp. t. 5 col. 592 ed. Maurin. Ven. 1751.

(2) Concilium Agathense can. 15 col. 999 t. 2 collect. Harduini, Toletanum III. can. 12 col. 481 t. 3 collect. ejusd., Ambrosius l. c., Hieronymus ep. 77 n. 4 col. 456 opp. t. 1 ed. Vallarsii Veron. Velum pœnitentiæ, quod mulieres sumebant, memorat Optatus Milevitanus l. 2 contra Parmenian. p. 58 ed. Paris. 1676.

(3) Consule Martenium de Antiq. Eccles. rit. l. 1 c. 6 art. 4 t. 1 p. 266 et seq. ed. c., à quo hæc omnia accurate describuntur.

78. Certus erat pœnitentium restituendorum dies (1), nisi justa adesset causa, propter quam id celerius faciendum videretur. Nam citius restituebantur ii, quos martyrum libelli commendarent (2), qui ad martyrium erant comparandi, qui illustrem Christo pii, et obsequentis animi significationem edidissent, qui in vitæ discrimine versarentur; idem denique fiebat, si quid inde mali ab Ecclesia amoveretur, aut si quid boni in eam redundaret (3). Quin etiam multi erant, qui sua crimina privata pœnitentia expiabant, neque publicam subire cogebantur, quamquam graviora flagitia admisissent. Hujusmodi erant juve-

nes, propter, ætatis fragilitatem (4), et mulieres adulteræ, quoniam publica pœnitentia, quæ certum erat earum criminis monumentum, iis mortis causa esse poterat (5); et conjugati, nisi conjugis consensus accederet (6); et clerici majores, qui clam in monasterio sua crimina desebant, nisi publicam pœnitentiam sponte suscipere (7).

(1) Feria V. in cœna Domini olim pœnitentes reconciliari consuevisse, demonstrat Innocentius I. in ep. ad Decentium Eugubim. c. 7 col. 862. apud Coustantium ep. Roman. Pontif. Hæc quidem consuetudo erat Ecclesiæ Romanæ, aliarumque occidentalium Ecclesiarum, quæ ejus ritus susceperant. Verum in Mediolanensi Ecclesia Pœnitentes reconciliari solebant feria sexta majoris hebdomadæ, uti patet ex S. Ambrosio ep. 20 ad Marcellinam soror. n. 26 col. 908 t. 3, et in Hexamer. l. 5 c. ult. col. 450 t. 1 ed. Ven. ind. Eandem quoque consuetudinem viguisse in Hispaniis, atque in quibusdam Gallicanis Ecclesiis, ostendit Martenius de Antiq. eccles. rit. l. 1 c. 6 art. 5. §. 10 t. 1 p. 271.

(N. S. Septem prioribus Ecclesiæ sæculis, non modo in gravissimis delictis, verum et in minoribus reservata Episcopo erat facultas pœnitentes reconciliandi: S. Cypr. Ep. 2, Syn. Carthag. III. Can. 52, et Hispal. II. an. 619 Can. 7. Verum ex hac lege idem Canon Carthaginensis videlicet eum eximit, qui in extremis ageret; hic enim poterat à Presbytero reconciliari; alioqui à solo Episcopo, vel eo jubente, à Presbytero: Syn. Illiberit. Can. 52. Nam Canonicam inter, et simpliciter publicam Pœnitentiam id discriminis intercedebat, quod illa non nisi ab Episcopo publice in Ecclesia ante Apsidem per manuum impositionem injungeretur, qua peracta, eadem sollemnitate fiebat reconciliatio; hæc vero, pro occultis peccatis, quemadmodum secreto ab Episcopo, vel à Presbytero Episcopi auctoritate imponebatur, ita, ea peracta, etiam reconciliatio occulte fiebat, et quidem vel ab Episcopo, vel Episcopo absente, ipso etiam inconsulto, à simplici Presbytero. Syn. Hispal. II. laud. Can. 7).

(2) Confer Albaspinæum in can. 25 Concil. Eliberit. p. 167 ed. Neap. 1770., et Natalem Alexandrum Hist. eccles. sæc. 5 et 4 diss. 5 t. 4 p. 46, ed. Venet. 1776.

(5) Late hæc omnia persequitur, et multis confirmat monumentis Natalis Alexander, l. cit. diss. 9 p. 30.

(4) Concilium Aurelianense III. can. 24 col. 1428 t. 2, et Agathense can. 15 col. 1000 t. 2 collect. Harduini.

(5) S. Basilii can. 54, ibique Balsamon, et Alexius Aristinus in Scholiis apud Beveregium in Pandectis t. 2 par. 1 p. 47. Consule Card. Bonam Rer. liturg. l. 1. c. 17. §. 5, ibique Salam Not. l. 1. p. 375 et seq. t. 1. laud. ed. Taurin.

(6) Concilium Arelatense III. can. 22 col. 757 t. 2 collect. Harduini.

(7) Siricius P. ep. ad Himerium Tarraconen. Episc. c. 14 col. 636. apud Coustantium l. c., Hieronymus ep. 147 ad Sabinian. Diacon. col. 1078 t. 1 c. ed. Veron. Confer Morinum Exere. eccles. l. 2 exere. 14., Natalem Alexandrum dissert. 41 p. 39 l. c., et P. Coustantium de Pœnit. major. cleric. in Thesaur. Theolog. t. 12 opusc. 12 p. 191.

79. Solemnes illi, quos numeravi, publicæ pœnitentiæ gra-

das jampridem antiquati sunt (1); et nunc pœnitentia arbitrio Sacerdotis imponitur. Quod, eo spectat, ut non certæ, sæculi olim fiebat (2), pro singulis criminibus constitutæ à canonibus pœnæ infligantur; verum Sacerdotes debent salutare, et convenientes satisfactiones injungere (3), quæ scilicet apte conveniant ad novæ vitæ custodiam, atque ad peccatorum castigationem. Hinc Pœnitentiæ ministri, ut suo recte munere fungi possint, scire debent canones pœnitentiales, ut inde criminum gravitatem, et dignam crimine pœnitentiam noscant (4).

(1) Solemnes publicæ pœnitentiæ gradus Constantinopoli sustulit Nectarius, Patriarcha Constantinopolitanus; ejus exemplum etiam reliquæ Græcorum Ecclesiæ brevi sequutæ sunt. Consule Cl. Franc. A. Pacharium, qui rem totam diligenter explicat *Diatrib. de Pœnitentia Constantinopoli sublata à Nectario in Thesaur. Theolog. t. 11 p. 290* In Occidente vetus illa disciplina diutius obtinuit. Nam Latini octavo exeunte, nonoque incunte sæculo gradus illos integros retinebant, uti patet ex capitularibus Caroli M. et Ludovici Pii l. 5 c. 156, apud Baluzium capitul. Reg. Francor. t. 1 col. 569 ed. Ven. 1772. Medio sæculo IX. solemnes pœnitentiæ ritus memorat Nicolaus I. ep. ad Rivoladrum Episcopum apud Labbæum t. 3 concil. col. 505. ed. Veron. et ep. 24 ad Hinemar. Remens. col. 512 et Concil. Wormatiense an. 868. can. 50 col. 742 t. 5 coll. Harduini. Sed iis in locis tantum tres Pœnitentiæ gradus describuntur, scilicet Fletus, Auditio, Consistentia, omittitur autem Substratio, quod etiam fit in epistolis Summorum Pontificum, et decretis conciliorum, quæ ad eam ætatem pertinent. Denique sæculo XII. gradus illi pœnitentiæ apud Latinos fere ubique desierunt, atque ejus mutata disciplinæ causæ præsertim fuerunt, canonice pœnitentiæ commutatio cum certis precibus, et corporis flagellis, cum pecunia collata in pauperes, atque in aliis pios usus conversa, aut cum laborioso aliquo opere, quod in bonum Ecclesiæ redundaret; et ideo peccatores sæpe sunt jussi arma capere contra hæreticos, aut infideles; et communis prope Theologorum ejus ætatis sententia fuit, pœnitentiam in foro conscientie Sacerdotis arbitrio esse constituendam, quæ omnia late enarrat Morinus de Pœnitent. l. 10 c. 16 et 25.

(N. S. Adhuc tamen postea viguisse partim apud nostrates publicæ pœnitentiæ usum, ediscimus ex Syn. Cojac. an. 1050, cap. 4, ac ex Tolet. an. 1525, cap. 18).

(2) Magna erat veterum Patrum cura, et diligentia, ut propria remedia, et justa pro unoquoque crimine pœnitentiæ tempora constituerentur. Ea de re agebatur in conciliis, ubi plures conditi sunt canones, consulebantur etiam primarum sedium Episcopi, et qui ceteris pietate, ac doctrina præstarent; et hi suas dabant literas, quibus aptam, et idoneam ad singula crimina pœnitentiam, et ejus quoque tempus stabiliabant. Hinc collecti sunt *canones pœnitentiales*, ex quorum auctoritate pœnitentiæ imponebantur; et ideo cum Episcopi synodum habebant, inter cetera monebant Presbyteros, ut *non ex corde, sed sicut in Pœnitentiali scriptum est*, pœnitentias darent apud Reginonem l. 1 c. 98. Similiter Episcopi, cum diœcesim lustrabant, illud in primis quærebant, num presbyter haberet librum pœnitentialem, et num secundum ejus leges pœnitentiam imponeret; uti patet ex Buchardo l. 1 c. 74., et Reginone l. 1 c. 95. Multi adhuc extant hujusmodi libri pœnitent-